

รายการอ้างอิง

เอกสารชั้นต้น

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กต.43.6.5/27 เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ เรื่องการ-
ศึกษาของพระเจ้าลูกเธอในรัชกาลที่ 5 ทั้ง 4 พระองค์ ตอนที่ 2 (พ.ศ.2434)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กต.43.6.5/28 ลายพระหัตถ์เลขาทพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าฯ ถึงกรมหลวงเทเวศร์วังบัวโรปรการ เสนาบดีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
(10 กรกฎาคม ร.ศ.110)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ มร.5 ย.1/2 เอกสารกระทรวงยุติธรรม รัชกาลที่ 5 เรื่องกรม-
หลวงราชบุรดีเรกฤทธิ์แลข้าราชการกระทรวงยุติธรรมลาออกเนื่องด้วยเรื่องกรมหมื่น-
นราฯ แต่งบทละครว่าเปรียบเปรย (29 เมษายน ร.ศ.128-27 มิถุนายน ร.ศ.
129)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ มร.5 ย.1/9 หนังสือของกรมหลวงพิชิตปรีชากรกราบบังคมทูล--
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 30 พฤศจิกายน ร.ศ.113 (พ.ศ.2437)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ มร.5 ย.1/9 เอกสารกระทรวงยุติธรรม รัชกาลที่ 5 เรื่องจัด-
การศาลสถิตย์ยุติธรรมแลตั้งศาลโปริสสภาแลป็นแขวงศาลโปริสสภาแลประกาศลงโทษ
ผู้แพ้คดี (13 เมษายน ร.ศ.112-กุมภาพันธ์ ร.ศ.114)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ยช.3/15 เอกสารกระทรวงยุติธรรม รัชกาลที่ 5 เรื่องจ้างมอ-
ชิเออร์ป่าดมาเป็นผู้แนะนำกฎหมาย (22 เมษายน 2477-13 กันยายน 2459)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ยช.3/15 ปีที่ 1 ลายพระหัตถ์พระเจ้านั่งยาเธอ กรมหลวงเทเว-
ศร์วังบัวโรปรการถึงพระเจ้านั่งยาเธอ กรมขุนสมมตอมรินทร์ ราชเลขานุการ รศ.
123 (พ.ศ.2447)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ยช.3/15 ปีที่ 1 หนังสือจากพระยาสุริยานุวัชร อรรคราชทูต--
สยาม ณ กรุงปารีส กราบทูลพระเจ้านั่งยาเธอ กรมหลวงเทเวศร์วังบัวโรปรการ
เสนาบดีกระทรวงต่างประเทศ ร.ศ.123 (พ.ศ.2447)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ร.5 ศธ.58/6 เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ รัชกาลที่ 5 ราย-
งานประชุมสภาจัดการโรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้งที่ 1 ร.ศ.129 (27 มกราคม พ.ศ.2453)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ มร.6 ย.1/1 เอกสารกระทรวงยุติธรรม รัชกาลที่ 6 เรื่อง
โรงเรียนกฎหมาย (พ.ศ.2452-2466)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ มร.6 ย.1/1 หนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระจุลจอม--
เกล้าเจ้าอยู่หัวของหม่อมเจ้าจรูญศักดิ์ กฤดากร 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2452
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ มร.6 ย.1/1 MEMORANDUM ON THE QUESTION OF LEGAL
EDUCATION IN SIAM (20 DECEMBER 1913)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ มร.6 ย.2/17 เอกสารกระทรวงยุติธรรม รัชกาลที่ 6 ข้อบังคับ
เนติบัณฑิตยสภา (29 ธันวาคม 2457-1 มกราคม 2457)

- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ มร.6 ย.2/44 เอกสารกระทรวงยุติธรรม รัชกาลที่ 6
เรื่องประกาศตั้งกรมร่างกฎหมาย และสถานนิติศึกษา (17 ตุลาคม พ.ศ.2466)
- หอจดหมายเหตุแห่งชาติ สบ.3.13/1 บัญชีรายนามข้าราชการกระทรวงยุติธรรมที่ไปศึกษา
วิชากฎหมาย ณ ต่างประเทศ (พฤศจิกายน พ.ศ.2452-พฤษภาคม พ.ศ.2478)
- ธรรมศาสตร์ และการเมือง, มหาวิทยาลัย "รายงานการประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัย
วิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองครั้งที่ 6/2477"
- ธรรมศาสตร์ และการเมือง, มหาวิทยาลัย "รายงานการประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัย
วิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองครั้งที่ 1/2478"
- ธรรมศาสตร์ และการเมือง, มหาวิทยาลัย "รายงานการประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัย
วิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองครั้งที่ 3/2478"
- ธรรมศาสตร์ และการเมือง, มหาวิทยาลัย "รายงานการประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัย
วิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองครั้งที่ 5/2478"
- ธรรมศาสตร์ และการเมือง, มหาวิทยาลัย "รายงานการประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัย
วิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองครั้งที่ 1/2479"
- ธรรมศาสตร์ และการเมือง, มหาวิทยาลัย "รายงานการประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัย
วิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองครั้งที่ 2/2479"
- ธรรมศาสตร์ และการเมือง, มหาวิทยาลัย "รายงานการประชุมคณะกรรมการมหาวิทยาลัย
วิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองครั้งที่ 4/2479"

เอกสารที่ตีพิมพ์แล้ว

- กฎหมายตราสามดวง กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร 2521
- خممกะ (นามแฝง) หน้าที่ของคน พระนคร : โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ 2521
- คณะกรรมการกฤษฎีกา, สำนักงาน 60 ปีสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา กรุงเทพฯ ๙
: สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา 2536
- ควอริช เวลส์ การปกครองและการบริหารของไทยสมัยโบราณ แปลโดย ยุกา ชุมจันทร์
และกาญจน์ สมเกียรติกุล กรุงเทพฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์ 2519
- ชาญชัย แสวงศักดิ์ อิทธิพลของฝรั่งเศสในการปฏิรูปกฎหมายไทย กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
นิติธรรม 2539
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ และคณะ สำนักนั้นธรรมศาสตร์ และการเมือง พ.ศ.2477-2511
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า, 2535
- จรรยา สุภาพ สารานุกรมรัฐศาสตร์ กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช 2527
- จารึกสมัยสุโขทัย กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร 2526
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ "พระราชประวัติย่อแห่งพระบาทสมเด็จพระปิ่น-
เกล้าเจ้าอยู่หัว" พระบวรราชประวัติแลพระบวรราชนิพนธ์พระโอรสธิดาแลกลลันตติ
วงศ์ในกรมพระราชวังบวรฯ ทั้ง 5 รัชกาล พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานบรรจุนพระอัฐิ---

พระโอรสธิดาในกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท 5 พระองค์ ณ วัดชนะสงคราม
เมื่อปีเถาะ พ.ศ. 2470

จักรกฤษณ์ นรินดิพดุงการ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพกับ
กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพฯ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2506

จักรปาณีศรีศิลาวิสุทธิ, หลวง (รวบรวม) "เรื่องของเจ้าพระยามหิธร" ที่ระลึกในงาน---
พระราชทานเพลิงศพเจ้าพระยามหิธร (ลออ ไกรฤกษ์) ณ วัดเทพศิรินทราวาส 25
พฤศจิกายน 2499

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รายงานผลการวิจัย วิวัฒนาการของกฎหมายไทยในรอบสองร้อยปี
ภาค 1 ภาคทั่วไป ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525

จิตรกร ตั้งเกษมสุข ความเป็นมาของการศึกษาไทย กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย 2525

จินดาภิรมย์ฯ, พระยา และคณะ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พระนคร :
โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร 2467

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช 2526

ดวงดาว ยังสามารถ บัลลังก์พระปิยะ บทวิเคราะห์พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์คบไฟ 2537

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระมหาสมณเจ้า ความทรงจำ กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาคาร 2516

เดือน บนาค และไพโรจน์ ชัยนาม คำอธิบายกฎหมายรัฐธรรมนูญ (รวมทั้งกฎหมายเลือก-
ตั้งด้วย) ภาค 2 รัฐธรรมนูญสยาม พระนคร : โรงพิมพ์นิติสาสน์ 2477

เทาเชนด์ แอริส บันทึกประจำวันของเทาเชนด์ แอริส แปลโดย นางนันทา วรเนติวงศ์
กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร 2515

ธรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัย "ธรรมศาสตร์ 50 ปี" จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ 50 ปี
แห่งการสถาปนา 27 มิถุนายน 2527

ธิดา สาระยา รัฐโบราณในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : กำเนิดและพัฒนาการ
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เมืองโบราณ 2537

เชียร เจริญวัฒนา "ประวัติและผลงานของขุนหลวงพระยาไกรสี (เปล่ง เวภารยะ) "
อนุสรณ์ในงานพระราชเพลิงศพขุนหลวงพระยาไกรสี (เปล่ง เวภารยะ) ณ เมรุ--
วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 20 มกราคม 2526

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำรา--
สังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์ 2535

นันทพร บรรลือสินธุ์ "ชีวประวัติเมอซีเออร์ ยอร์ช ปาด ที่ปรึกษากฎหมายกระทรวงยุติธรรม
ในสมัยรัชกาลที่ 5" ประวัติและผลงานของชาวต่างชาติในประเทศไทย กรุงเทพฯ :
กรมศิลปากร 2533

นิโกลาส์ แชรแวล ประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยาม แปลโดย
สันต์ ท. โกมลบุตร กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ก้าวหน้า 2506

- นิติศาสตร์ไพศาลย์, พระยา หัวข้อเล็กเชอร์ธรรมศาสตร์ พระนคร : โรงพิมพ์บำรุงนุกุลกิจ 2466
- นิติ เอียวศรีวงศ์ ประวัติศาสตร์รัตนโกสินทร์ในพระราชพงศาวดารอยุธยา กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ 2523
- น้ำเงิน บุญเยี่ยม, บรรณาธิการ ศาลไทยประวัติและการต่อสู้เพื่อเอกราช กรุงเทพฯ : รุ่งแสงการพิมพ์ 2530
- บัญชา แก้วเกตทอง, พลตรี การปฏิรูปการปกครองของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช 2522
- บริดแลย์, แดน บีช ประชุมพงศาวดารภาคที่ 31 เล่ม 18 กรุงเทพฯ : องค์การค้าของ--
ครสภา 2508
- ประเจิดอักษรลักษณ์, หลวง กฎหมายรัฐธรรมนูญ คำสอนชั้นปริญญาตรี พระนคร : มหา---
วิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมือง 2477
- ประเจิดอักษรลักษณ์, หลวง กฎหมายเลือกตั้ง พระนคร : มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์-
และการเมือง 2477
- ปรีชา ช่างขวัญยืน ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย 2534
- ปรีชา ช่างขวัญยืน ระบบปรัชญาการเมืองในมานวธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2529
- ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ "วิวัฒนาการวิชาประวัติศาสตร์ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์" รายงาน
การวิจัยลำดับที่ 17 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2530
- ปรีดี เกษมทรัพย์ นิติปรัชญา กรุงเทพฯ : มิตรนราการพิมพ์ 2531
- ปรีดี พนมยงค์ ข้อเขียนทางปรัชญา กรุงเทพฯ : สถาบันสยามเพื่อการศึกษาวิทยาศาสตร์-
และวัฒนธรรม 2518
- ปรีดี พนมยงค์: ชีวิต งาน และธรรมศาสตร์ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดพิมพ์
เนื่องในโอกาสรั้งอธิปัตย์ท่านผู้ประศาสน์การ ปรีดี พนมยงค์ 6-11 พฤษภาคม 2529
- ปรีดี พนมยงค์ ประชุมกฎหมายมหาชนและเอกชนของปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรม-
ศาสตร์จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 วันแห่งการอัญกรรมของผู้ประศาสน์การ
ปรีดี พนมยงค์ วันที่ 9 สิงหาคม 2526
- ประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2459-2509 พระนคร : โรงพิมพ์สมาคมนักศึกษาศาสตร์
แห่งประเทศไทย 2510
- ประเสริฐศุภมาตรา, หลวง หนังสือว่าด้วยกฎหมาย ภาคสิทธิ พระนคร : โรงพิมพ์นิติสาส์น
2477
- ประเสริฐอักษรนิติ, หลวง "โบราณศึกษา" โบราณศึกษา วิธีสอนหนังสือไทย การสร้าง-
ประสิทธิภาพในการเรียน พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พันตรี หลวง
บรรหารศุภวาท (พลาย บรรหารศุภวาท) ณ ฌาปนสถานกองทัพบก วัดโลมนัสวิหาร

6 มีนาคม 2515 หน้า 3-56

ปรากฏกฎหมายภาค 1 พ.ศ.2476 ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ 2476

ปิยนาด บุนนาค และพวงเพชร สรัตนวิกุล "ฉันทน์และตราด : กรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศส" รายงานการวิจัย โครงการไทยศึกษา สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527

ปิยนาด บุนนาค วิเคราะห์โอกาสในการเลื่อนชั้นทางสังคมในสังคมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2528

พรรณี อวนสกุล "กิจการเหมืองแร่ดิบกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภาคใต้ (พ.ศ. 2411-2474)" ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจไทยจนถึง พ.ศ.๒๔๘๔ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2527

พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับพันจันทนมาศ(เจิม)กับพระจักรพรรดิพงศ์(จาด)

พระนคร : สำนักพิมพ์คลังวิทยา 2507

พระไตรปิฎก ฉบับสำหรับประชาชน กรุงเทพฯ : มหามกุฏราชวิทยาลัย 2527

มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ เมืองไทยจึงตื่นเกิด กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ลายกนก, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

มน อุดมเวช "วิกฤตการณ์ทางการค้าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" ศาลไทย ประวัติและการต่อสู้เพื่อเอกราช บรรณาธิการโดย น้ำเงิน บุญเยี่ยม กรุงเทพฯ : สมาคมประวัติศาสตร์ฯ 2530

มานพ ถาวรวัฒน์สกุล ขุนนางอยุธยา กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2536

มานิจ ชมสาย, มล. ชุดประวัติศาสตร์ ร.ศ.112 จากแม่ไม้ต้นสถานทูตไทยในปารีส อันดับที่ 6 ว่าด้วยฝรั่งเศสยึดฉันทน์ กรุงเทพฯ : ร้านเฉลิมนิจ 2520

ร.แลงกาต์ ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 1 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนา--พานิช 2526

ร.แลงกาต์ ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนา--พานิช 2526

ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 9 แผ่นที่ 2 (10 เมษายน ร.ศ.111)

ราชনীติ-ธรรมনীติ กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน 2537

ราชบุรีดิเรกฤทธิ์, กรมหมื่น พระราชบัญญัติในปัตยบัน เล่ม 2 พระนคร: โรงพิมพ์กองหลวงไทย ร.ศ.120

ราชบุรีดิเรกฤทธิ์, พระเจ้าพี่ยาเธอ กรมหลวง เล็กเซอร์ของพระเจ้าพี่ยาเธอกรมหลวง-ราชบุรีดิเรกฤทธิ์ พระนคร : กรุงเทพบรรณาการ 2468

"ราชวิทยาลัย" มานวราชเสวีครบ 7 รอบ 18 กันยายน 2517 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์--กรมสรรพสามิต 2517

วรวจน์ วิครุตนิษฐ์ สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน 2538

- ลัดพลีธรรมประคัลภ์, พระยา คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. 2469-2475 ฉบับปรับปรุง
 พระนคร : โรงพิมพ์ อ.ช้างบุญชู 2475
- "ลายพระหัตถ์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยานุวราลงกรณราชบุรีดิเรกฤทธิ์กับเรื่องกระทรวง และศาลยุติธรรม
 กระทรวงยุติธรรม" คาลคดีเด็กและเยาวชนกลางกับศาลแขวงพระนคร ถนนวิจิตร พิมพ์
 แจกในงานกฐินพระราชทาน ณ วัดบรมสิริมาตยาราม 15 พฤศจิกายน 2504
- ลาลูแบร์, ซีมอง เดอ จดหมายเหตุลาลูแบร์ เล่ม 1 แปลโดย พระเจ้าบรมวงศ์เธอ
 กรมพระนราธิปประพันธ์พงศ์ กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา 2505
- ลาล มณี โชคดี พราหมณ์ พุทธ ฮินดู แปลโดย กรุณา กุศลาลัย กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
 แม่คำผาง 2536
- ลีไทย, พญา ไตรภูมิภคา หรือไตรภูมิพระร่วง กรุงเทพฯ : องค์การค้าของคุรุสภา 2535
- วิชัย ตันศิริ รัฐธรรมนูญประเทศไทย: กรณีศึกษาทางประวัติศาสตร์และกฎหมาย
 กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน 2536
- วิระดา สมสวัสดิ์ และวิระวุฒิ วัฒนายน กฎหมายเบื้องต้น เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัย-
 เชียงใหม่ 2527
- วิระดา สมสวัสดิ์ มองกฎหมาย เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 2526
- ศึกษาธิการ, กระทรวง ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ 2435-2507 พระนคร : องค์การค้า-
 ของคุรุสภา 2507
- สารสาสน์ประพันธ์, หลวง คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ตอน 1-3 พระนคร :
 โรงพิมพ์ตั้งฮั่วมิงป้อ 2467
- สังจากริมย์อดมราชภักดี, อำมาตย์เอก พระยา เทวกำเนิด พระนคร : สำนักพิมพ์จำลอง-
 ศิลป์ 2497
- สนธิสัญญาและความตกลงทวิภาคีระหว่างประเทศไทยกับต่างประเทศและองค์การระหว่าง-
ประเทศ เล่ม 2 พ.ศ. 2413 ถึง 2462 กรุงเทพฯ : กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
 กระทรวงการต่างประเทศ 2512
- สมบัติ จันทรวงศ์ และชัยอนันต์ สมุทวณิช ความคิดทางการเมืองไทย กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
 บรรณกิจ 2523
- สิงห์โต ปุกหุด พระบิดาวิทยาศาสตร์ไทย กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สวัสดิวีรสาน์ 2527
- สารนัยประสาสน์, หลวง "พัฒนาการการศึกษากฎหมายในประเทศไทย" มหาวิทยาลัย
 ธรรมศาสตร์ พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าพระยามหิธร (ล่อ
 ไกรฤกษ์) ณ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 15 พฤศจิกายน 2499
- เสกสรร ประเสริฐกุล "รัฐไทยในกฎหมายตราสามดวง" กฎหมายตราสามดวงกับสังคมไทย
 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว 2535
- สุชิน ปุณยานภาพ ประวัติศาสตร์ศาลา กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์รวมสาส์น 2526
- สุธี ประศาสน์เศรษฐ "บรรษัทลงทุนข้ามชาติ : กลไกและรูปแบบของจักรวรรดินิยม"
บรรษัทลงทุนข้ามชาติช่วยเหลือหรือช่วยเกือ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สนามหลวง 2522

สุภาพรณ ฒ บางช้าง ขนบธรรมเนียมประเพณี: ความเชื่อและแนวการปฏิบัติในสมัยสุโขทัย
ถึงสมัยอยุธยา กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิจัย ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2535

สถาปัตยกรรมร่วม พิมพ์เป็นตระลักในวันสถาปนากรมศิลปากร วันที่ 3 พฤษภาคม 2505
พระนคร : กรมศิลปากร 2505

สมน อมรวิวัฒน์ สมบัติพิเศษของการศึกษาไทย กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2535
สุมิตร คุณานกร หลักสูตรและการสอน หลักการ และแนวปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรการสอน
แบบต่างๆ ขบวนการเปลี่ยนแปลง และกระบวนการกลุ่ม กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวน-
พิมพ์ 2518

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ความคิดที่ขัดขวางและส่งเสริมประชาธิปไตยของไทย กรุงเทพฯ :
อักษรสาส์น 2529

สุวิทย์ ปักขาว "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับฝรั่งเศส ร.ศ.112-126" เอกสารการนิเทศ
การศึกษา ฉบับที่ 180 หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู 2519

เสนีย์ ปราโมช, ม.ร.ว. กฎหมายสมัยอยุธยา กรุงเทพฯ : คณะกรรมการจัดงานอนุสรณ์
อยุธยา 2510

โสมทัต เทเวศร์ เจ้าฟ้าจุฑามณี พระนคร : สำนักพิมพ์แพร่พิทยา 2513

เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร 2513

อดิน รพีพัฒน์, เม.ร.ว. สังคมไทยในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2416) แปลโดย
ม.ร.ว. ประกายทองสิริสุข และพรณี สรุงบุญมี กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิมพ์เนศ 2521

อดิน รพีพัฒน์, เม.ร.ว. "ระบบอุปถัมภ์และโครงสร้างชนชั้นสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น" ระบบ
อุปถัมภ์ บรรณาธิการโดย อมรา พงศาพิชญ์ และปรีชา คุวินทร์พันธุ์ กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2539

อนุสรณ์ในการเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพพระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ (วงศ์
ลัดพลี) วัดเทพศิรินทราวาส 19 กันยายน 2511

เอกสารการเมือง-การปกครองไทย พ.ศ. 2417-2477 รวบรวมโดย ชัยอนันต์ สมุทวณิช
และชัตติยา วรรณสุต กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช 2518

บทความในวารสาร

ชลธิรา กลัดอยู่ "ไตรภูมิพระร่วง:รากฐานอุดมการณ์การเมืองไทย" วารสารธรรมศาสตร์
4 (มิถุนายน-กันยายน 2517) : 106-121

ณรงค์ พ่วงพืด "บทวิเคราะห์ว่าด้วยการแย่งชิงอำนาจทางการเมืองของผู้นำไทยระหว่าง
พ.ศ. 1893-2310" วารสารประวัติศาสตร์ 4 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2522) : 1-32

นิยะดา สาริกภูติ "กฎหมายเตียรบาลในกฎหมายตราสามดวง" วารสารอักษรศาสตร์ เล่ม 9
2518

- ปรีชา ช้างขวัญยืน " คัมภีร์มุนุธรรมศาสตร์ฉบับของพระเจ้าวาศร " รัฐศาสตร์สาร ฉบับพิเศษ 12-13 (2529-2530) : 236-292
- วไล ฌ ป้อมเพชร "นโยบายของอังกฤษและฝรั่งเศสในประเทศไทยระหว่าง ค.ศ.1882 ถึง 1890" วารสารวิจัยจุฬาฯ 5 (มิถุนายน 2521) : 13-29
- สุเนตร ชุตินธรานนท์ "ลิลิตโองการแช่งน้ำ และพระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยา" วารสาร ธรรมศาสตร์ 9 (กรกฎาคม-กันยายน 2522) : 32-42

วิทยานิพนธ์

- กนิษฐา ชิตช่วง "มูลเหตุของการร่างกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127" วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2532
- ชมพูนุท นาดีรักษ์ "บทบาทของที่ปรึกษาชาวต่างประเทศในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ---- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2513
- ชมัยโถม สุนทรสวัสดิ์ "การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกิจการป่าไม้ทางภาคเหนือของ ไทย ตั้งแต่ พ.ศ.2439 ถึง พ.ศ.2475" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2520
- ชวลีย์ ฌ ถलग "การศึกษาเปรียบเทียบระหว่างความล้มพันธ์ของหัวเมืองประเทศราชฝ่าย- เหนือและฝ่ายใต้กับรัฐบาลไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2521
- บุญธรรม อินจันทร์ " การปฏิรูปมัธยมศึกษาในระบอบสมบูรณาสิทธิราชย์ พ.ศ.2435-2475 การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหา- วิทยาลัย 2522
- บุญเย็น วอทอง "การจัดตั้งสถาบันการศึกษาในทางปกครองของประเทศไทย : บทศึกษา เฉพาะกรณีการจัดตั้งมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองในลักษณะที่เป็น--- องค์กรต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตยสมัยเริ่มต้นในประเทศไทย" วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2507
- ประสิทธิ์ พงศ์อดม "การถ่ายทอดวิทยาการตะวันตกในสังคมไทย: ศึกษาบทบาทของมิชชันนารี โปรเตสแตนต์ ระหว่าง พ.ศ.2371-2411" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2532
- ปิยนาด บุณนาค "การเมืองระหว่างองค์กรของรัฐ: ศึกษาเฉพาะกรณีความขัดแย้งที่สำคัญ ระหว่างกระทรวงต่างๆ ในสมัยปฏิรูป (พ.ศ.2435-2453)" วิทยานิพนธ์รัฐศาสตร์ ศึกษบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2533
- พัชรินทร์ เปี่ยมสมบูรณ์ "การปฏิรูปกฎหมายของไทยตั้งแต่ พ.ศ.2411 จนถึง พ.ศ.2478" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517

- ไพฑูรย์ ลินลารัตน์ "พัฒนาการของมหาวิทยาลัยในประเทศไทย" วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์
บัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2516
- มน อุดมเวช "การปฏิรูปการศาลส่วนกลางในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว"
วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร 2516
- มลิวัลย์ คงเจริญ "บทบาทและกิจการทหารเรือไทย สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์" วิทยานิพนธ์
อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2517
- มานิสา ปิยะสิงห์ "ศึกษาลักษณะสังคมไทย: วิเคราะห์จากบทลงโทษในกฎหมายตราสามดวง"
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร 2523
- ละอองทอง อัมรินทร์รัตน์ "การส่งนักเรียนไปศึกษาต่อต่างประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2411--
2475" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2522
- สนั่น ปรางค์ทอง "การศึกษาอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์บนเกาะเมืองอยุธยา ระหว่าง
พ.ศ. 1893-2310 (1350-1767 A.D.)" วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศิลปากร 2534
- สนั่น รัตนโสภา "วิวัฒนาการบริษัทต่างชาติในประเทศไทย (พ.ศ. 2398-2484)"
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2527
- สพวรรณ กาญจนหิรัญ "บทบาทของมิชชันนารีในประเทศไทยตั้งแต่รัชกาลที่ 3 ถึงรัชกาลที่ 5
แห่งกรุงรัตนโกสินทร์" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2507
- อมรา ชันอาสา "สภาพสังคมไทย: ศึกษาจากงานราชทัณฑ์ระหว่าง พ.ศ. 2433-2476"
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร 2525
- อำไพ จันท์จิระ "วิวัฒนาการการพิมพ์หนังสือในประเทศไทย" วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์--
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2515
- อัญชลี สลายันท์ "ความเปลี่ยนแปลงของระบบไพร่ และผลกระทบต่อสังคมไทย" วิทยา-
นิพนธ์อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2524

หนังสือภาษาอังกฤษ

Hornby, A.S. Oxford Advanced Dictionary of Current English Oxford:
Oxford University Press 1974.

ภาคผนวก

รายพระนาม และรายนามคณะกรรมการร่างกฎหมายระหว่าง พ.ศ.2440-2482รายพระนาม และรายนามคณะกรรมการฯ แต่งตั้ง เมื่อพ.ศ.2440

พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์
 พระบรมวงศ์เธอกรมหลวงพิชิตปรีชากร
 พระยาประชาภิจักรจักร (แช่ม บุนนาค)
 เจ้าพระยาอภัยราชา (โรแสง ยี่คแมงส์)
 มร.ริชาร์ด เกอร์ก์แปตริก
 มร.โตกิจิ มาเซา
 มร.คอร์เนย์ ชลีสเซอร์

รายนามคณะกรรมการฯ แต่งตั้ง เมื่อพ.ศ.2466

เจ้าพระยาอภัยราชามหายมุติธรรมธร (ม.ร.ว.ลพ สุกข์)
 มร.อาร์ ซี กียอง
 พระยานรเนติบัญชากิจ (ลัด เศรษฐบุตร)
 พระยาจินดาภิรมย์ (จิตร ณ สงขลา)
 พระยาเทพวิฑูรพหุลศรุตชาติ (บุญช่วย วณิกกุล)
 มร.ซาลส์ เลเวกส์
 พระยามานวราชเสวี (ปลอด-วิเชียร ณ สงขลา)
 มร.เรมี เดอ ปลังเตอโรส
 มร.เรเน กาโซ

รายนามคณะกรรมการฯ แต่งตั้ง เมื่อพ.ศ.2476

พระยาเทพวิฑูรพหุลศรุตชาติ	พระยามโนปกรณ์นิติธาดา
พระยามานวราชเสวี	พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์
พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์	พระยาสารสาสน์ประพันธ์
หลวงประดิษฐมนูธรรม	หลวงประพนธ์นิติสรค์
มร.ซี. เลเวกส์	มร.เรมี เดอ ปลังเตอโรส
มร.เรเน กาโซ	

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 60 ปี สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา,
 (กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2536), หน้า 2-5.

ประวัติการศึกษาโดยสังเขปของกรรมการร่างกฎหมายบางท่าน

- พระยาเทพวิฑูรพหุลศรุตชาติ : สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนราชวิทยาลัยได้เป็นที่ 1 เข้า
(บุญช่วย วนิกกุล) ต่อศึกษาในโรงเรียนกฎหมายแต่ไม่สำเร็จเพราะถูกส่งไป-
ศึกษายังประเทศอังกฤษเสียก่อน และกลับมารับราชการเมื่อ
พ.ศ.2452¹
- พระยามานวราชเสวี : สำเร็จเป็นเนติบัณฑิตจากโรงเรียนกฎหมาย ได้รับทุนหลวง
(ปลอด-วิเชียร ณ สงขลา) ไปศึกษาต่อยังประเทศอังกฤษประมาณพ.ศ.2453 และกลับ
มารับราชการเมื่อ พ.ศ.2460¹
- พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ : สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนราชวิทยาลัยเมื่อ พ.ศ.2454
(วงศ์ ลัดพลี) จากนั้นได้ไปศึกษาต่อยังประเทศอังกฤษ และสำเร็จการ--
ศึกษาเมื่อ พ.ศ.2459 ศึกษาต่อในโรงเรียนกฎหมายจนได้
เป็นเนติบัณฑิตเมื่อ พ.ศ.2461 กลับมารับราชการเมื่อปี พ.ศ.
2460 พระยาลัดพลีฯ มีความรู้ทั้งภาษาอังกฤษ และฝรั่งเศส²
- พระยาสารสาสน์ประพันธ์ : สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียนวิทยาลัย-
(ชื่น จารุวัตร) ได้รับทุนจากกระทรวงยุติธรรมให้ไปศึกษาต่อในวิชากฎหมาย
ยังต่างประเทศจนสำเร็จเป็นเนติบัณฑิตทั้งจากประเทศอังกฤษ
และฝรั่งเศส เดินทางกลับเมื่อ พ.ศ.2465¹
- พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ : สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนกฎหมายเมื่อปี พ.ศ. 2453
(วัน จามรมาน) ได้รับทุนจากกระทรวงยุติธรรมให้ไปศึกษาต่อยังประเทศ--
อังกฤษในปีต่อมา และสำเร็จการศึกษาเมื่อ พ.ศ.2459¹
- หลวงประดิษฐมนูธรรม : หลังจากสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนกฎหมายเมื่อ พ.ศ.
(ปรีดี พนมยงค์) 2462 แล้ว ได้ไปศึกษาต่อยังประเทศฝรั่งเศส เมื่อ พ.ศ.
2463 และสำเร็จการศึกษาเมื่อ พ.ศ.2470³

ที่มา :

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รายงานผลการวิจัย วิวัฒนาการของกฎหมายไทยใน
รอบสองร้อยปี ภาค 1 ภาคทั่วไป (ฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2525) หน้า 117-
260.

² อนุสรณ์ในงานเสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพพระยาลัตพลีธรรมประคัลภ์ (วงศ์ ลัตพลี) วัดเทพศิรินทราวาส 19 กันยายน 2511, ไม่มีเลขหน้า.

³ "ปรีดี พนมยงค์ ชีวิตและงาน พ.ศ.2443-2526", ประชุมกฎหมายมหาชน และ เอกชนของปรีดี พนมยงค์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ 100 วัน แห่งการอสัญกรรมของผู้ประศาสน์การปรีดี พนมยงค์ 9 สิงหาคม 2526, หน้า 78.

แผนผังแสดงพัฒนาการของการศึกษากฎหมายระหว่าง พ.ศ. 2440-2482

โรงเรียนกฎหมาย
ภายใต้การกำกับดูแลของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์
(พ.ศ. 2440-2454)

I

โรงเรียนกฎหมาย
ในฐานะการเป็นโรงเรียนหลวงสังกัดกระทรวงยุติธรรม และเป็นเสมือนแผนกวิชาหนึ่งใน
โรงเรียนข้าราชการพลเรือนของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ในความควบคุมของเนติบัณฑิตยสภา (ก่อตั้งปี พ.ศ. 2457)
และได้รับการยกระดับเทียบเท่าอุดมศึกษาเป็นครั้งแรก
(พ.ศ. 2454-2459)

I

โรงเรียนกฎหมาย
แยกออกจากส่วนเป็นอิสระในสังกัดกระทรวงยุติธรรม
ภายใต้ความควบคุมของสภานิติศึกษา (ก่อตั้งปี พ.ศ. 2467)
(พ.ศ. 2459-2476)

I

โรงเรียนกฎหมายยกยวมเข้ากับจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกลายเป็นคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์
ในปีเดียวกันนั้นเองได้ถูกโอนให้เข้ากับมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์ และการเมืองในนาม
ของ "คณะนิติศาสตร์"
(พ.ศ. 2476)

แผนผังแสดงพัฒนาการของหลักสูตรการศึกษาวิชากฎหมายระหว่าง พ.ศ. 2440-2475

หนังสือที่พระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้ารพีพัฒนศักดิ์ กรมหมื่นราชบุรีดิเรกฤทธิ์ทรงบรรยาย
กฎหมายราชบุรี หรือกฎหมายบางเรื่องมี 2 เล่ม
ทางอาญาทรงใช้ประมวลกฎหมายอินเดียเป็นหลัก
วิธีพิจารณาสัญญา และประทุษร้ายส่วนแบ่งทรงใช้ตำรากฎหมายอังกฤษ

I

สมัยเนติบัณฑิตยสภา (ก่อตั้งปี พ.ศ. 2457) (ยกระดับให้เทียบเท่าอุดมศึกษาเป็นครั้งแรก)
กำหนดการสอบไล่ให้แบ่งออกเป็น 4 วันตั้งนี้ กรรมการสอบแบ่งเป็น 4 กอง
การสอบไล่ภาคที่ 2 มีการสอบปากเปล่า

ภาคที่ 1

ธรรมศาสตร์และหัวข้อกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง

กฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาอาญา

มูลคดีสัญญาและลักษณะประทุษร้ายส่วนแบ่ง

กฎหมายที่ดิน

ภาคที่ 2

นายหน้า หุ้นส่วนบริษัทและล้มละลาย

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 ว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน จ้างทำของ รับขน--
ยืม ฝากทรัพย์ และตัวเงิน

กฎหมายลักษณะฉ้อโกง มรดก

กฎหมายลักษณะพยาน วิธีพิจารณาความแพ่ง และกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล

I

สมัยสถานศึกษา (ก่อตั้งปี พ.ศ. 2467)

แก้หลักสูตรเป็น 3 ภาค การสอบภาค 2 จะสอบปากเปล่าอีก 1 วัน และถ้าสอบไล่ได้ทั้ง-
5 ภาคบริบูรณ์จะได้เป็นนิติศาสตรบัณฑิต โดยเริ่มปี พ.ศ. 2469 การสอบแบ่งเป็น 4 วัน-
ตั้งนี้

ภาคที่ 1

ธรรมศาสตร์และพงศาวดารกฎหมาย

กฎหมายลักษณะอาญา

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 และ 2

กฎหมายลักษณะฉ้อโกง มรดก และทรัพย์

ภาคที่ 2

ประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์บรรพ 3 และกฎหมายลักษณะล้มละลาย

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งและลักษณะพยาน

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ธรรมะระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล

ภาคที่ 3

กฎหมายในเรื่องพิเศษสุดแล้วแต่จะกำหนดเป็นครั้งคราว

ธรรมะระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง

เศรษฐวิทยา

กฎหมายว่าด้วยปกครองและอื่นๆ

กฎหมายว่าด้วยการเงิน

I

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรปี พ.ศ. 2469

เปลี่ยนแปลงเฉพาะภาคที่ 2 ให้แบ่งการสอบไล่ออกเป็น 4 วันโดยต้องสอบวิชาต่างๆ ดังนี้

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 มาตรา 463 ถึง มาตรา 536 และมาตรา 1012 ถึง 1297

2. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 มาตรา 537 ถึง มาตรา 897

3. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 มาตรา 898 ถึงมาตรา 1011 กฎหมาย---

ลักษณะล้มละลายและกฎหมายลักษณะวิธีพิจารณาความอาญา

4. กฎหมายลักษณะวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายลักษณะพยานและกฎหมายระหว่าง---

ประเทศแผนกคดีบุคคล

I

การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรในปี พ.ศ. 2474 (ฉบับสุดท้าย)

แก้หลักสูตรสำหรับชั้นเนติบัณฑิตให้เป็น 3 ภาคการศึกษา จากเดิม 2 ภาค ส่วนการศึกษาชั้นเนติศาสตร์บัณฑิตต้องศึกษา โดยการตรวจค้นเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี และให้วิชากฎหมายอังกฤษและกฎหมายฝรั่งเศสเป็นวิชาบังคับเลือกที่ผู้เรียนจะต้องศึกษาตลอดหลักสูตรการศึกษา การสอบไล่กำหนดภาคละ 4 วันดังนี้

ภาคที่ 1

ธรรมศาสตร์ และตำนานกฎหมาย

กฎหมายปกครองและธรรมนูญศาลยุติธรรม

กฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญา

กฎหมายอังกฤษหรือฝรั่งเศส

ภาคที่ 2

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้กับการประกันด้วยบุคคลและทรัพย์สิน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเอกเทศสัญญา

กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง กฎหมายลักษณะพยานและกฎหมายล้มละลาย

กฎหมายอังกฤษหรือฝรั่งเศส

ภาคที่ 3

กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง และกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยทรัพย์ ครอบครัว และมรดก
 กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเอกเทศสัญญา
 กฎหมายอังกฤษหรือฝรั่งเศส

(ในภาคนี้ต้องสอบปากเปล่าอีก 1 วัน)

ที่มา : หลวงสารนิยประสาสน์ " พัฒนาการการศึกษากฎหมายในประเทศไทย " มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าพระยามหิธร (ลออ ไกรฤกษ์) ณ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ.2499, หน้า 37-46.

ตัวอย่างการศึกษากฎหมายเพื่อเป็นนายให้กับรัฐ กรณีชีวประวัติด้านการศึกษา (พอลังเขป)
ของขุนหลวงพระยาไกรสี (เปล่ง เวภาระ) ผู้ว่าความคดีพระยอดเมืองขวาง

เรียนวิชากฎหมาย และขนบธรรมเนียมราชการแบบจารีตไทย
 สำเร็จการศึกษาเมื่อ พ.ศ.2421

I

ศึกษาต่อที่โรงเรียนชายสอนภาษาอังกฤษในพระราชวังนั้นทอทยาน
 สามารถอ่าน พด เขียน และแปลภาษาอังกฤษได้
 สำเร็จการศึกษาเมื่อประมาณ พ.ศ.2425

I

ศึกษาต่อที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ
 ศึกษาภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส ภาษาละติน และได้ศึกษาวิชากฎหมายใน
 โรงเรียนกฎหมายชื่อมิดเดิลเทมเปิล
 สำเร็จการศึกษาเมื่อ พ.ศ.2430

I

รับราชการในกระทรวงต่างประเทศเมื่อ พ.ศ.2430
 มีผลงานเช่น ว่าความแพ่งและอาญาให้แก่คนในบังคับต่างประเทศผู้เป็นจำเลย
 ในศาลกงสุลต่างประเทศ

I

รับราชการในกระทรวงยุติธรรมเมื่อ พ.ศ.2435
 มีผลงานเช่น เป็นนายแทนกระทรวงการต่างๆ เพื่อการรักษาผลประโยชน์ของรัฐ

ที่มา : "ประวัติขุนหลวงพระยาไกรสี (เปล่ง เวภาระ)" เอกสารของกระทรวง-
 ยุติธรรม อ้างจาก เศียร เจริญวัฒนา ประวัติและผลงานของขุนหลวงพระยาไกรสี (เปล่ง
เวภาระ) อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพขุนหลวงพระยาไกรสี (เปล่ง เวภาระ) ณ
 เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 20 มกราคม พ.ศ.2526 หน้า 1-15.

ประวัติผู้เขียน

นายภคพงศ์ จันทรสนธิ เกิดเมื่อวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ.2508 ที่กรุงเทพมหานคร สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต วิชาเอกสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก) กรุงเทพมหานคร เมื่อปีการศึกษา 253๑ เข้าทำงานในแผนกนิติเวชศาสตร์ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทย เมื่อ พ.ศ.2533 จากนั้นลาออกเพื่อเข้าศึกษาต่อระดับปริญญาโทในภาควิชาประวัติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปี พ.ศ.2537